

Móta agus Mótáil

Comhairle Cathrach
Bhaile Átha Cliath
Dublin City Council

Cad é Móta?

Is é Móta aon ábhar a chuirtear ar dhromchla na hithreach chun é a chosaint ó na heilimintí, fiailí a shochtadh, taise na hithreach a chaomhnú agus creimeadh a chosc. I measc na móta atá ar fáil ar bhonn tráchtála tá púróga, gairbhéal, coirt agus sceallóga adhmaid daite. In ionad móta a cheannach, is féidir leat do chuid féin a dhéanamh go héasca ó ábhair a ghintear ó do ghairdín nó do thírdhreach.

Cad é Mótáil?

Déanann móta nó múiríniú “leatháin” aithris ar bhealach an dúlra chun cothaithe a athchúrsáil laistigh dár éiceachóras. Samhlaigh urlár foraoise ina dtiteann duilleoga, craobhóga agus craobhacha go talamh. Le himeacht ama, briseann siad seo síos agus lobhadh, agus tá sé anseo, idir an ithir agus na sraitheanna móta, áit a dtarlaíonn gach rud. Cothaíonn an t-ábhar atá ag lobhadh ar deireadh éiceachóras de mhicrorgánaigh, péisteanna agus feithidí ach tugann sé foscadh agus cosaint don ithir agus ligeann don phobal éagsúil orgánach seo rath a bheith orthu. De réir mar a bhriseann na hábhair síos a thuilleadh, scaoiltear cothaithe agus bíonn siad ar fáil do phlandaí san ithir.

Conas is féidir liom Móta i Mo Ghairdín a úsáid?

Is féidir móta a úsáid in aon limistéar plandála nó timpeall ar chrainn agus toir. Is féidir móta a úsáid freisin chun cosáin agus áiteanna súgartha a chruthú laistigh de do ghrden. Go ginearálta, is féidir móta níos míne (suas go dtí 2” i méid) a úsáid i leapacha plandála bliantúla agus timpeall plandálacha ilbhliantúla níos lú agus is féidir ábhair níos garbh, m.sh. sliseanna adhmaid (3-6” i méid), a chruachadh níos airde agus a úsáid timpeall níos mó. toir agus crainn.

Is féidir le móta atá róbheag ó thaobh méide de, cosúil le gearrthacha féir nó cromáin pónaire caife, agus a chuirtear i bhfeidhm ró-tiubh a dhlúthú go héasca agus a bheith comhbhrúite. Is féidir leis seo an ithir a mhúchadh agus bac a chur ar uisce ó sáithiú isteach. Mar sin, i bhformhór na gcásanna, níor chóir na cineálacha móta seo a chur i bhfeidhm níos mó ná 1-2” tiubh.

Is féidir ábhair níos garbh cosúil le sliseanna adhmaid a chruachadh níos airde mar go bhfuil siad go maith ag ligean aer agus uisce isteach san ithir. Is é an chuid is deacra ná sraith tosaigh móta a fháil. D’fhéadfadh sé a bheith ina smaoineamh maith tús a chur le sliseanna adhmaid a fháil ó fhoinsé tráchtála nó ó mháinlia crann áitiúil le tosú. Ansin agus tú ag gairdín, is féidir leat cur leis an gciseal seo agus tú ag bearradh agus ag giniúint gearrthóga.

Agus móta á chur i bhfeidhm ba chóir na céimeanna seo a leanas a leanúint:

- 🍃 Bain fód, fásra nach dteastaíonn agus fiailí.
- 🍃 Déan an cineál móta agus tiús a theastaíonn le haghaidh úsáide nó feidhm shonrach a chinneadh.
- 🍃 Déan amach an gá atá le bacainn fiailí agus suiteáil ceann más mian leat. Is féidir nuachtáin agus cairtchlár a úsáid mar bhacainn in-bhithmhílte ar feadh 1-3 bliana agus mairfidh plaisteach fite 5-10 mbliana.
- 🍃 Leathnaigh móta go cothrom thar an limistéar plandála ar fad nó i bhfáinní thart ar phlandaí aonair amach go dtí an driplíne (féach na codanna seo a leanas).
- 🍃 Coinnigh móta ar shiúl ó ghasanna agus stocaí plandaí.
- 🍃 Athlíon mar is gá.

Cad iad na hÁbhair is Féidir a Úsáid mar Mhóta?

Tá raidhse ábhar le fáil timpeall do theach agus do chomharsanacht ar féidir móta a dhéanamh díobh. Tá rogha na n-ábhar le haghaidh móta tábhachtach mar níor cheart roinnt ábhar gairdín a úsáid. Mar shampla, ba chóir bearrthaí féir ó lawns a cuireadh cóireáil orthu le déanaí le luibhicídí a mhúiríniú le go mbeidh am ag na luibhicídí briseadh síos. Níor cheart go ndéanfaí múiríniú choíche ar roinnt plandaí, ina bhfuil substaintí a chuireann bac ar fhás plandaí eile, e.g. eucalyptus, cedar agus acacia. Liostaíonn an tábla thíos ábhair coitianta móta, tiús feidhmchláir a theastaíonn agus nótaí treorach.

Cad iad na hÁbhair is Féidir a Úsáid mar Mhóta?

Ábhar Móta	Tiús Iarratais	Treoirlíne/Nótaí Rabhadh
Grass Cuttings	½-1"	<ul style="list-style-type: none"> can mat in thick layers and block water so apply thinly. keep away from plant stems. best used in annual planting beds. can be dug into the soil the following year prior to planting.
Leaves	1-3"	<ul style="list-style-type: none"> can be shredded with a mower to make fine textured mulch for annuals and smaller plants. use unshredded leaves on perennial beds in autumn to protect plants from the cold. can be used on annual beds and dug in before the next planting.
Bush, Hedge or Shrub Clippings	2-4"	<ul style="list-style-type: none"> shear 2-4" at a time so clippings can be used without further chopping or shredding. can be left under trimmed bushes.
Tree Trimmings	2-6"	<ul style="list-style-type: none"> use shredder to produce coarse mulch. tree surgeons can often deliver free chips. fine chips or particles should be applied no higher than 2-3". coarser chips can be applied up to 6" high. best used in perennial areas of trees & shrubs. can be used for making garden paths.
Pine Needles and Cones	2-4"	<ul style="list-style-type: none"> acidic, so apply around acid loving plants. whole pine needles can be used on perennial beds over winter to protect plants- remove in spring.
Stalks & Sticks	2-4"	<ul style="list-style-type: none"> chop, cut or shred into 2-6" lengths. use in perennial planting areas.
Husks & Shells	1-2"	<ul style="list-style-type: none"> grain/coffee husks & nut shells can be used as is in perennial areas.
Hay & Straw	1-6"	<ul style="list-style-type: none"> farmers may give away old or partially rotted hay. shred or chop for use in annual areas (1-2"). can be used as winter cover (4-6").
Paper & Cardboard	½"	<ul style="list-style-type: none"> can block water from penetration into soil. best used under wood chip mulch for paths or play areas as a weed barrier.
Wood & Bark	1-3"	<ul style="list-style-type: none"> must be shredded to produce useable mulch. uniform in colour for decorative look. best used in perennial tree and shrub areas or in play areas.
Wood shavings	1-2"	<ul style="list-style-type: none"> use coarse shavings only. use in perennial planting areas.
Unscreened Compost	1-3"	<ul style="list-style-type: none"> best used in annual planting and flowering perennial areas. in annual areas, can be dug into soil prior to next season's planting.

Conas a Ullmhaítear Ábhair le haghaidh Mótáil?

Braitheann ullmhú móta ar an amhábhair agus ar a úsáid deiridh araon. Tá roinnt ábhair, mar dhuilleoga, bearrtha adhmaid, cromáin & sliogáin nó gearrthacha féir, réidh le húsáid mar atá. Teastaíonn roinnt gearrtha, slisnithe nó stialladh as ábhair eile, amhail bearradh crann, coirt, gais, maidí nó adhmaid. Is féidir é seo a dhéanamh le:

 Secateurs: is féidir iad a úsáid chun méideanna beaga toir nó bearradh crann a ghearradh suas de réir mar a théann tú ar aghaidh. Is féidir iad seo a fhágáil timpeall an phlanda, iad a úsáid in áit eile sa ghairdín mar mhóta nó iad a chur leis an gcarn múirín.

 Spád, crúca nó machete: ag baint úsáide as píosa adhmaid (m.sh. roinnt sraithadhmaid) mar dhromchla gearrtha, gearr suas gais glasa agus úsáid láithreach nó cuir le do charn múirín.

 Lomaire rothlach: má ritheann sé seo trasna duilleoga tirime, bíonn móta mín-uigeachta oiriúnach do phlandaí bliantúla agus do phlandaí beaga.

 Sliseoir beag leictreach: déanann sé móta mín-uigeachta as gais adhmaid agus craobhacha suas go dtí 1" tiubh.

 Sreangairí faoi thiomáint peitрил: is féidir leo ábhair a láimhseáil suas le 3" ar thrastomhas agus is féidir iad a fháil ar cíos ó fhormhór na n-ionadaí ar cíos nó iad a cheannach i siopaí DIY.

 Sliseanna níos mó faoi thiomáint díosail: is minic a úsáideann tírdhrechtóirí gairmiúla agus máinlianna crann ábhair atá in ann ábhair suas le 6" ar trastomhas a láimhseáil.

Braitheann an leibhéal ullmhúcháin agus uirlisí a úsáidtear chun móta a dhéanamh i ndáiríre ar na cineálacha ábhair atá agat agus ar an méid móta a theastaíonn uait. Táirgeann sceallairí agus shredders táirgí móta iontach le méideanna éagsúla cáithníní.

Is féidir le mionghearradh móta a tháirgeadh ó ábhair éagsúla, mar a thaispeántar sa ghrianghraf ar dheis lena n-áirítear ón mbarr ar chlé agus ag dul ar deiseal: craobhacha stiallta, gais, cairtchlár, ciumhsóga síorghlasa, duilleoga agus snáthaidí/cóin péine.

Cén áit agus conas do mhóta a chur i bhfeidhm

Is féidir le limistéir agus plandaí éagsúla i do ghairdín leas a bhaint as móta. Seo a leanas achoimre ar fhaisnéis maidir le cineálacha sonracha réimsí inar féidir móta a úsáid go héifeachtach. Athlínann sé go leor a bhfuil sonraithe cheana ach cuireann sé faisnéis shonrach ar fáil do chásanna éagsúla gairdín.

1. Leapacha Plandála Bliantúla

Is féidir móta a úsáid chun fiailí a rialú, fás plandaí a spreagadh, taise a chaomhnú agus cáilíocht na hithreach a fheabhsú le himeacht ama i leapacha plandála bliantúla.

Cineál Cuí Móta: Mótaí boga mín-uirgeachta cosúil le bearrthaí féir, duilleoga, nó múirín gan scagadh.

Tiús Iarratais: 1-2”

Treoirínte Iarratais:

- 🌱 Déan iarratas san earrach nó go luath sa samhradh nuair a bhíonn plandaí bunaithe go maith (4-6” ar airde).
- 🌱 Bí cinnte an móta a choinneáil amach ó na gais.
- 🌱 Till nó tochailt sean móta san ithir roimh chur an chéad séasúr eile.
- 🌱 Cuir móta arís i ndiaidh do phlandaí nua a bheith bunaithe.

2. Limistéir Ilbhliantúla

Is féidir móta a úsáid i limistéir ilbhliantúla chun fiailí a rialú, do phlandaí a chosaint i rith an gheimhridh agus fás plandaí a spreagadh trí thimpeallacht ithreach sláintiúil a sholáthar.

Cineál Cuí Móta: móta crua, adhmafach agus garbh cosúil le bearrthaí tor, bearrtha crann mionghearrtha, coirt, gais nó maidí gearrtha, cromáin & sliogáin, snáthaidí agus cóin péine, bearrtha adhmaid, nó múirín gan scagadh.

Tiús Feidhme: 2-6” - Tanaí do phlandaí ilbhliantúla níos lú agus níos tibhe do chrainn agus toir mhóra.

Treoirínte Iarratais:

- 🌱 Application can happen any time of year.
- 🌱 Limistéar fiailí sula gcuirtear móta.
- 🌱 Scaipthe go cothrom ar fud an limistéir phlandála, ag coinneáil móta ar shiúl ó na gais agus na stocaí.
- 🌱 Cuir móta nua isteach arís gach cúpla bliain nó cuir ábhair leis go mall de réir mar a ghintear iad chun an ciseal móta a choinneáil tiubh go leor.
- 🌱 Déanann snáthaidí péine agus duilleoga darach móta maith le haghaidh buanbhlianta aigéadacha cosúil le róslabhras, asáilianna, sméara dubha, sútha craobh agus sméara gorma.
- 🌱 Tabhair faoi deara le do thoil go ndéanann móta tiubh dochar do phlandaí éadomhainfhréamhaithe ar nós azaleas nó róslabhras, mar sin d’oibreodh feidhmchlár 1-2”.

3. Timpeall Crainn agus Toir Aonair

Is féidir móta a úsáid timpeall ar phlandaí agus ar chrainn aonair chun fás a spreagadh. Faightear fréamhacha ionsúite cothaitheach ó chrainn agus toir go hiondúil sna sé orlach is airde d'ithir. Trí iomaíocht a bhaint as féar agus fiailí, cuireann mhóta crainn agus toir ar chumas an ithir anáilú agus chun uisce a fháil go héasca chun na fréamhacha. Ag an am céanna, cosnaíonn móta fréamhacha ó dhálaí foircneacha aimsire agus soláthraíonn sé cothaitheigh ríthábhachtacha agus iad ag briseadh síos. Ar deireadh, coinníonn an ciorcal móta cosanta lomairí, trimmers agus meiceanna fiailí ar shiúl ó dhochar stocaí agus gais plandaí.

Cineál Cuí Móta: móta crua, adhmafach agus garbh cosúil le bearrthaí tor, bearrtha crann stialta, coirt, gais nó maidí gearrtha, cromáin & sliogáin, snáthaidí péine agus cóin.

Tiús Feidhme: 2-6" - tanáil le haghaidh toir agus níos tibhe do chrainn. Chomh maith leis sin ag brath ar móta a úsáidtear.

Treoirínte Iarratais:

- Is féidir é a dhéanamh nuair a bhíonn crann nó tor curtha nó am ar bith ina dhiaidh sin.
- Glan fiailí agus féar ón gcrann amach go dtí an driplíne.
- Má theastaíonn cosaint bhreise ó fhéacadh fiailí, leathnaigh bacainn fiaile tráchtála (m.sh., plaisteach fite) thar dhromchla na hithreach sula gcuirfidh tú móta. Ní mholtar scannán plaisteach mar go gcoisceann sé uisce ó dhul isteach san ithir agus fréamhacha crann a bhaint amach.
- Tosaigh 4-6 orlach ón stoc le cosc a chur ar lobhadh an choróin nó ar dhamáiste feithidí, ansin scaipeadh ciseal tiubh móta faoin gcrann nó faoin tor agus amach díreach thar an líne drip.
- Cruthaigh fáinne ardaithe timpeall imlíne lasmuigh an chiorcail mhóta chun taise a choinneáil agus chun creimeadh a chosc.
- Athlín an móta thart ar gach crann nó tor de réir mar is gá gach cúpla bliain.

4. Clúdach Geimhridh

Is féidir móta a úsáid ar limistéir ghlasraí geimhridh nó gairdíní bláthanna chun an ithir a chosaint ó chreimeadh nó ó sioc. I gceantair ilbhliantúla, is féidir móta a chur i bhfeidhm timpeall nó ar bharr plandaí chun iad a insliú ó aimsir fuar an gheimhridh

Cineál Cuí Móta: tuí/féar, duilleoga agus snáthaidí péine.

Tiús Feidhme: 3-6"- duilleoga 3-4" agus snáthaidí péine agus tuí 4-6".

Treoirínte Iarratais:

- Leaba plandála glan de na crainn bhliantúla agus bearradh ilbhliantúil síos.
- Cuir móta ar a bharr go déanach san fhómhar (feidhmíonn duilleoga fliucha níos fearr ná na cinn thirim).
- Go luath san earrach, tochailt i sraitheanna tanaí de móta duille nó racaigh as sraitheanna tiubh de shnáthaidí tuí nó péine agus cuir le carn múirín nó athúsáid mar mhóta.
- Chomh luath agus a thosaíonn plandaí buanbhliantúla ag fás nó nuair a chuirtear plandaí bliantúla sa leaba, cuir móta thart ar na plandálacha mar atá sonraithe thuas.

5. Ábhar Cosán nó i Limistéir Súgartha do Dhaoine Fásta agus Leanaí

Is féidir móta a úsáid chun cosáin a chruthú i do ghairdín chomh maith le limistéir súgartha a chruthú do dhaoine fásta agus do leanaí araon. Is féidir coirt, bearrtha crann mionghearrtha nó sceallóga adhmaid a úsáid chun áit súgartha lasmuigh a chruthú, nó is féidir iad a úsáid timpeall ar gyms jungle, sleamhnáin, luascáin nó trampailíní.

Cineál Móta Cuí: ábhair adhmaid chrua agus gharbh amhail bearrtha crann mionghearrtha, coirt, gais nó maidí gearrtha, nó cromáin & sliogáin /

Tiús Iarratais: 3-6"

Treoirínte Iarratais:

- Gearr amach an fásra agus bain fiailí.
- Cuir bacainn fiailí tráchtála nó cairtchlár síos ar dtús Clúdach le 3-6" móta.
- Athlón móta go bliantúil de réir mar is gá.

6. Rialú Creimeadh

Is féidir móta a úsáid ar fhánaí chun ithir a chobhsú agus chun creimeadh a chosc.

Cineál Móta Cuí: ábhair adhmadaigh chrua agus gharbh amhail bearrtha crann mionghearrtha, coirt, gais nó maidí gearrtha, nó cromáin & sliogáin

Tiús Feidhme: 2-4" ag brath ar an gcineál planda agus móta a úsáidtear.

Treoirínte Iarratais:

- Bain fiailí, fóid agus fásra nach dteastaíonn.
- Más limistéar plandála nua é, smaoinigh ar bhacainn fiailí plaisteach fite a úsáid. Cuir é thar an limistéar fánaithe, ag gearradh ciorcail mhóra ann chun freastal ar na plandaí.
- Cuir 2-4" móta i bhfeidhm agus coimeád móta ar shiúl ó ghais agus stoc na bplandaí. Athlín móta go bliantúil nó de réir mar is gá.

